

DE OORLOG VAN MORGEN

DOOR M. R. H. CALMEIJER,

Kapitein van den Generalen Staf, Leeraar H.K.S.

(vervolg van blz. 519, jaargang 1935).

V. DE CHEMISCHE OORLOGVOERING.

Het gebruik van chemische strijdmiddelen tijdens den wereldoorlog maakte op de menschheid een zoodanigen indruk, dat verschillende pogingen werden aangewend om zulks voor het vervolg onmogelijk te maken. De omstandigheid, dat Duitschland een zeer groote chemische industrie bezit, is aan deze pogingen mede niet vreemd geweest. Het VERDRAG VAN VERSAILLES verbod in art. 171 de vervaardiging en den invoer van vergiftige, verstikkende of soortgelijke chemicaliën in Duitschland, doch dit verbod is een doode letter gebleven omdat tal van deze chemicaliën in de vredesindustrie worden geproduceerd, dan wel deze industrie met een kleine omzetting hiertoe kan overgaan. Een verbod tot gebruik van chemische strijdmiddelen was vervat in het 17 Juni 1925 te GENEVE gesloten PROTOCOL NOPENS DEN CHEMISCHEN EN BACTERIOLOGISCHEN OORLOG, hetwelk, nadat vele staten lang gearzeld hadden met de ratificatie, in 1928 in werking trad, doch slechts verbindend is voor de onderteekenaars onder elkaar. Het protocol werd tot dusver onderteekend door 38 mogendheden. Van de groote mogendheden ontbreken nog de onderteekeningen van de Vereenigde Staten en Japan. Op de ONTwapeningsconferentie vond men het noodig in een RESOLUTIE van 23 Juli 1932, waarin voorkomen de woorden „*la guerre chimique, bactériologique et incendiaire est interdite*” dit verbod nog eens te onderstrepen ¹⁾.

Ik zou niet gaarne aan deze overeenkomsten alle waarde ontzeggen. Zij zullen er wellicht toe leiden, dat de naties zich in het begin van een oorlog van het gebruik van chemische strijdmiddelen onthouden, mede uit vrees de tegenpartij anders een krachtig propagandamiddel tot bewerking van de publieke opinie in handen te geven. Toen het bericht werd verspreid, dat Italiaansche vliegtuigen in Ogaden bommen met chemicaliën zouden hebben afgeworpen, heeft de Italiaansche Regeering zich dan ook gehaast dit met nadruk te ontkennen. Er op te vertrouwen, dat het chemische wapen gedurende den geheelen duur van een oorlog niet zal worden gebruikt, wil mij echter misplaatst voorkomen. Zulks reeds omdat 17 staten bij hun onderteekening van het protocol van Genève het voorbehoud hebben gemaakt, dat zij zich van hun verbintenis ontheven achten indien de tegenpartij het verbod overtreedt. Zoo is de Nederlandsche onderteekening gesteld „*sous réserve que ce Protocole, pour ce qui concerne l'emploi à la guerre de gaz asphixiants, toxiques*

¹⁾ Een zeer duidelijk overzicht van de internationale behandeling van het vraagstuk van den Chemischen oorlog bevat het werk „*Der Zivile Luftschutz*” door KNIPFER en HAMPE, Berlijn, Nov. 1934. (zie *De Militaire Spectator* 1935, blz. 536).

ou similaires, ainsi que de tous les liquides, matières ou procédés analogues, cessera de plein droit d'être obligatoire pour le Gouvernement royal des Pays-Bas à l'égard de tout Etat ennemi dont les forces armées ou dont les alliés ne respecteraient pas les interdictions qui font l'objet de ce Protocole." Hoe licht nu laat zich een dergelijke overtreding vaststellen of construeeren, door een belligerent, die meent door toepassing van het chemische wapen den oorlogskans te kunnen doen keeren, daar ook gewone explosief projectielen min of meer schadelijke gassen ontwikkelen. De Abessynische bewering omtrent het gebruik van chemicaliën in Italiaansche bommen vormt hiervan een voorbeeld. Het is dan ook niet verwonderlijk dat alle staten zich op de bescherming tegen strijdgassen voorbereiden en buitendien veelal min of meer vergaande voorbereidingen treffen voor het geval men zich genoopt zou gevoelen zelf — zij het als represaille — het chemische wapen te hanteeren.

De vraag doet zich voor: IS HET CHEMISCHE WAPEN IN STAAT HET AANGEZICHT VAN DEN OORLOG TE VERANDEREN?

Voor wat betreft DE STRIJD TUSSEN DE LEGERS, meen ik deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden.

Allereerst bezitten alle modern uitgeruste legers thans voortreffelijke *gasmaskers*, waarvan de vulling zoodanig is, dat zij niet tegen een beperkt aantal bepaalde gassen bescherming verleent, doch tegen strijdgassen in het algemeen. Om de maskers te doorboren, moet men dus een strijdgas — althans een vluchtige stof geschikt voor gebruik als oorlogschemicali — vinden, dat zich terzake anders gedraagt dan alle andere strijdgassen. Van proeven in deze richting zegt „DIE RÜSTUNG DER WELT” van 1935: „Bezüglich der feldmäszigen Brauchbarkeit und der nötigen Konzentration scheinen aber diese Versuche bisher stets gescheitert zu sein”. Tot een zelfde oordeel komt Dr. MIELENZ in het hoofdstuk „CHEMISCHE KAMPFSTOFFE, GASSCHUTZ UND ENTGIFTUNG van het t.a.p. genoemde standaardwerk „DER ZIVILE LUFTSCHUTZ”, waar hij zegt: „Vast staat natuurlijk, dat men in het buitenland nieuwe chemische verbindingen op hun geschiktheid als strijdmiddel heeft beproefd, maar even vast staat, dat aan onze gasafweer door de tot dusver bekend geworden verbindingen geen nieuwe eischen zijn gesteld en dat ook nauwelijks met het vinden van zulke stoffen valt te rekenen.” Voorts zou de gebruiker van een nieuw strijdgas het middel reeds moeten hebben gevonden, om zichzelf te beschermen en dan zou het vinden van dit middel door de tegenpartij niet lang op zich laten wachten. Kenmerkend in dit opzicht is, dat *Paraguay* en *Bolivia* — die het protocol van Genève niet hebben geratificeerd — zich van het gebruik van strijdgassen hebben onthouden, hoewel zij hiertoe bij machte waren, omdat zij zich tegen het eigen strijdgas niet zouden kunnen beschermen.

Tenslotte zijn *strijdgassen zeer afhankelijk van het weer* en weet een belligerent dus nimmer te voren of hij van dit wapen gebruik zal kunnen maken. Het te velde medevoeren van gasprojectielen voor geschut is dus niet economisch, zoodat uit dien hoofde met het gebruik van deze projectielen eerst valt te rekenen als de oorlog een min of meer stabiel karakter (stellingoorlog) zou aannemen.

Een gebruik, dat, reeds bij den aanvang van een conflict, te velde van chemicaliën zou kunnen worden gemaakt, is het — wellicht in samenwerking met vernielingen en permanente grensversterkingen — *door mosterdgas versperren van bepaalde terreinstrooken*, het aanleggen van z.g. „gelben Räume”. Het Russische leger heeft hiertoe blijkens „DIE RÜSTUNG DER WELT” 1935 — hoewel de Sowjet Unie het protocol van Genève wel heeft geratificeerd — speciale

tankauto's ingevoerd en wijdt aan deze wijze van terreinversperren veel aandacht. Een beslissende invloed zal de oorlogvoering hiervan niet onder vinden, te minder omdat deze versperring tegen gemechaniseerde of gemotoriseerde strijdkrachten veel van haar doelmatigheid inboet.

Anders staat het met HET GEBRUIK VAN CHEMICALIËN ALS HULPMIDDEL VAN HET LUCHTwapen BIJ HET VOEREN VAN DEN ONBEPERKTEN LUCHTOORLOG. Het is dit gebruik, dat op de volksverbeelding een zoo grooten indruk heeft gemaakt en dat, in het bijzonder in ons land, het propagandamiddel bij uitnemendheid is geweest om de nutteloosheid van elken weerstand te verkondigen.

Het hoogtepunt in dit opzicht werd hier te lande wel bereikt in de rede door Prof. Dr. D. VAN EMBDEN 23 April 1924 uitgesproken in de Eerste Kamer der Staten-Generaal en daarop als brochure onder den titel „NATIONALE ONTWAPENING OF VOLKSVERDELGING” uitgegeven. De daarin voorkomende fantastische beweringen werden destijds op voortreffelijke wijze weerlegd door majoor MAAS in diens geschrift „NATIONALE ONTWAPENING? DE LUCHT- EN GASOORLOG en Prof. Dr. D. VAN EMBDEN”, hetwelk nog steeds zijn waarde heeft behouden, mede omdat Schr. zijn berekeningen heeft gebaseerd op een ontwikkeling van het luchtwapen, welke nog steeds niet is bereikt. Zoo stelt majoor MAAS tegenover de bewering, dat 12 bommen met gifgas in staat zouden zijn een wereldstad te verdelgen, de becijfering, dat 12.500 zware bombardementsvliegtuigen, welke ieder 2000 kg gas zouden moeten medevoeren, noodig zouden zijn om een *totaal onverdedigd* Londen tijdelijk onbewoonbaar te maken. De nieuwste Fransche nachtbombardeur, LIVRÉ-OLIVIER, voert mede 1000 kg bommen, welke 500 kg chemicaliën kunnen inhouden.

Sedert 1930 is echter allerwege de kennis doorgedrongen, dat *niet de chemicaliën doch brand- en scherfbommen de meest te duchten terrorisatiemiddelen* zijn. Wat van een dergelijke terrorisatie valt te verwachten, werd in het voorgaande gedeelte dezer studie reeds uiteengezet.

Samenvattend kan worden gezegd, dat *de strijdgassen het wapen vormen waartegen, in vergelijking met andere strijdmiddelen, het best bescherming kan worden verkregen*. Het volgende staatje ¹⁾ spreekt in dit opzicht een duidelijke taal:

Totaal verliezen in den Wereldoorlog	35.000.000.
Hiervan dooden	10.500.000.
Verliezen door strijdgas	1.000.000.
Hiervan dooden	30.000.

Dit mag er echter niet toe leiden in het andere uiterste te vervallen, het chemische wapen te onderschatten en de beschermingsmaatregelen achterwege te laten. *Tegen den roekeloze, die de oogen gesloten houdt voor de realiteit, vormt het chemische wapen een verschrikkelijk verdelgingsmiddel.*

De beschermingsmaatregelen zullen voorts, zoowel bij het leger te velde als bij de burgerbevolking, *een zwaren druk uitoefenen op het moreel en de uitslag van den strijd nog te meer afhankelijk maken van het geestelijk weerstandsvermogen van het om zijn bestaan worstelende volk en daaruit voortkomende leger.*

¹⁾ Ontleend aan „Der Zivile Luftschutz”, t.a.p., blz. 243.

(Wordt vervolgd).